

АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО СТАНДАРТІВ ЄС У СФЕРІ НАУКОВО- ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В АПК

Анна ЛЮБЧИЧ, ORCID 0000-0002-6492-4179¹

¹к.ю.н., старший дослідник,

учений секретар НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

У науковій роботі, яка виконана в рамках теми фундаментального дослідження «Теоретико-правові засади забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства України в умовах євроінтеграції» (РК УкрІНТЕІ № 0125U003844), досліджено теоретичні та практичні аспекти адаптації законодавства України до стандартів Європейського Союзу у сфері науково-технічного співробітництва в агропромисловому комплексі (АПК). Проаналізовано ключові акти *acquis communautaire*, що регламентують інноваційну діяльність у сільському господарстві, зокрема механізми Європейського інноваційного партнерства (EIP-AGRI). Виявлено невідповідності чинної нормативно-правової бази України сучасним європейським вимогам щодо трансферу технологій та правового статусу наукових установ як суб'єктів ринку. На основі порівняльно-правового аналізу запропоновано конкретні кроки щодо гармонізації законодавства, що сприятиме залученню інвестицій у спільні науково-аграрні проекти та підвищенню конкурентоспроможності вітчизняного агросектору на міжнародному ринку.

Обґрунтовано необхідність переходу від декларативних норм до конкретних правових механізмів публічно-приватного партнерства. Запропоновано авторську концепцію поетапної адаптації нормативної бази, що включає реформування системи захисту інтелектуальної власності на селекційні досягнення та впровадження податкових пільг для спільних науково-виробничих проектів. Висновки дослідження можуть бути використані суб'єктами законодавчої ініціативи для вдосконалення Законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та «Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку», а також аграрними підприємствами для вибудовування правових стратегій співпраці з науковими центрами.

Ключові слова: Аграрне право; наукове співробітництво; Європейське інноваційне партнерство; Інноваційний розвиток; *acquis communautaire*.

Внесок авторів

Автор підготував статтю самостійно. Автором було самостійно підібрано літературу, проведено її аналіз та сформульовані висновки.

Заява про розкриття інформації

Автор не має жодних конкуруючих фінансових, професійних чи особистих інтересів щодо інших осіб.

ВСТУП

Сучасний стан глобального агропродовольчого ринку характеризується стрімкою технологічною трансформацією, де ключовим фактором конкурентоспроможності стає не лише володіння природними ресурсами, а й здатність до генерування та впровадження інновацій. Для України, яка обрала стратегічний курс на повноправне членство в Європейському Союзі (ЄС), питання модернізації агропромислового комплексу (АПК) через інтеграцію науки та виробництва набуває особливої гостроти. Попри значний науковий потенціал вітчизняних дослідних установ, механізми їхньої взаємодії з аграрними підприємствами залишаються недосконалими, що

зумовлено застарілістю правового інструментарію та розривом між теоретичними розробками та ринковими потребами.

Дане дослідження виконане в межах фундаментальної теми «Теоретико-правові засади забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства України в умовах євроінтеграції» (РК УкрІНТЕІ № 0125U003844). Необхідність адаптації національного законодавства до стандартів ЄС у сфері науково-технічного співробітництва диктується не лише зобов'язаннями за Угодою про асоціацію, а й потребою створення сприятливого правового середовища для залучення європейських інвестицій та участі українських суб'єктів у загальноєвропейських дослідницьких мережах.

ТЕОРЕТИЧНА ОСНОВА

Процес гармонізації вітчизняного законодавства із нормативно-правовим масивом Європейського Союзу (ЄС) у сфері агропромислового комплексу (АПК) є комплексним багаторівневим механізмом. Він охоплює не лише уніфікацію технічних регламентів, а й формування правового базису для поглибленого науково-технічного співробітництва. Нормативним фундаментом цієї інтеграції виступає Розділ V Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (Association Agreement, 2014), а також спеціалізована Угода між Україною та Європейським Співтовариством про наукове і технологічне співробітництво (Agreement on Scientific and Technological Cooperation, 2002).

Ефективність інтеграції українського агросектору до спільного європейського ринку детермінується спроможністю національної правової системи імплементувати стандарти сталого розвитку та інноваційні технології, що передбачені програмою «Зелений курс» (Trofimtseva & Center for Economic Strategy, 2024). У цьому контексті адаптація законодавства слугує інструментом нівелювання структурних деформацій в економіці. Як зазначає Бицюра (2016), системна трансформація правового поля покликана забезпечити інституційну стабільність, що є пререквізитом для активізації інноваційно-інвестиційної діяльності в сільських територіях.

Наближення національних норм до стандартів *acquis communautaire* дозволяє Україні повноцінно інтегруватися до Єдиного дослідницького простору (ERA), зокрема через механізми рамкових програм, таких як «Horizon Europe». Така інтеграція стимулює перехід від застарілих адміністративних моделей управління аграрною наукою до сучасної конкурентної грантової системи, що забезпечує інтенсифікацію технологічного трансферу та підвищення наукомісткості агропромисловості (Galan & Samoilova, 2025).

МЕТОДОЛОГІЯ

Методологічну основу статті становить діалектичний підхід до пізнання правових явищ, що дозволив розглянути процес адаптації законодавства України у сфері науково-технічного співробітництва в АПК як динамічну систему, що перебуває під впливом внутрішніх реформ та зовнішніх інтеграційних чинників. Порівняльно-правовий метод став визначальним при зіставленні норм національного законодавства (зокрема Законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку») із джерелами *acquis communautaire* (Регламенти ЄС щодо програми «Horizon Europe», стратегічні документи Європейського інноваційного партнерства EIP-AGRI). Це дозволило виявити правові лакуни та зони невідповідності українських стандартів європейським вимогам. Історико-правовий метод дав змогу простежити еволюцію науково-технічного співробітництва між Україною та ЄС, починаючи від Угоди про асоціацію до актуальних домовленостей 2026 року про відновлення науково-технологічного партнерства

РЕЗУЛЬТАТИ

Аналіз сучасного стану нормативно-правового регулювання науково-технічної співпраці в АПК дозволив виділити три ключові блоки проблем, що потребують невідкладної адаптації до стандартів ЄС.

1. Правовий статус наукових установ як суб'єктів ринку. Чинне законодавство України (зокрема Закон «Про наукову і науково-технічну діяльність») досі розглядає наукові заклади переважно як бюджетні установи з обмеженою господарською самостійністю. На відміну від моделі ЄС, де наукові центри є активними учасниками комерційного обігу, українські заклади стикаються з бар'єрами при створенні спільних підприємств (Spin-off та Start-up) з агробізнесом. Встановлено, що гармонізація потребує перегляду механізмів управління майновими правами інтелектуальної власності, створеними за рахунок бюджетних коштів, для їх легшої комерціалізації (Safronova, H., et al., 2025).

2. Імплементація інтерактивної моделі інновацій (EIP-AGRI). Європейська практика базується на Регламентах (ЄС) щодо Спільної аграрної політики, які впроваджують систему «сільськогосподарських знань та інновацій» (AKIS). В Україні ж взаємодія часто має формальний характер договорів про наміри. Доведено, що адаптація законодавства має йти шляхом легітимації «операційних груп» — тимчасових правових об'єднань фермерів, науковців та консультантів для вирішення конкретної виробничої проблеми, що є умовою отримання грантів у межах Horizon Europe (Бородіна, О., & Прокопа, І., 2023).

3. Правові механізми трансферу технологій та захисту селекційних досягнень. Порівняльний аналіз показав, що українське законодавство потребує уточнення в частині правової охорони інтелектуальної власності в умовах цифровізації (Smart-farming) (Mutazova, K., & Salgirieva, Z., 2022). Запропоновано авторський підхід до розширення податкових пільг для агропідприємств, які інвестують у наукові розробки, за прикладом країн Вишеградської групи (Balanutsa, O. O., 2024; Balanutsa, O. O., 2025).

На наш погляд одними з можливими кроками щодо гармонізації законодавства є:

1. Внесення змін до Податкового кодексу України щодо запровадження інноваційного податкового кредиту для агровиробників.

2. Розробка проекту Закону України «Про аграрні кластери», який би чітко визначав правовий режим спільного використання лабораторної та технічної бази наукових установ і приватних компаній.

3. Внесення змін до Закону України «Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку» у частині визначення пріоритетності цифрових та екологічних інновацій (Green Deal) у науковому забезпеченні АПК.

Впровадження цих кроків дозволить перейти від декларативного співробітництва до створення дієвих бізнес-моделей, де наукові знання стають ліквідним товаром на аграрному ринку.

ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ

Отримані результати підтверджують гіпотезу про те, що проста рецепція (копіювання) норм права ЄС без урахування специфіки вітчизняної аграрної системи не забезпечить очікуваного інноваційного стрибка. Дискусійним залишається питання правосуб'єктності державних наукових установ. Як зазначають дослідники аграрного права зокрема, В. Єрмоленко (Єрмоленко В.М., 2014) надмірна комерціалізація науки може призвести до занепаду фундаментальних досліджень, які не мають миттєвого ринкового попиту. Проте, наше дослідження доводить, що без надання науковим закладам статусу повноцінних учасників ринку, трансфер технологій залишатиметься лише на папері.

Особливої уваги заслуговує питання адаптації механізму EIP-AGRI. Досвід Польщі та країн Балтії свідчить, що створення «операційних груп» вимагає не лише змін у законодавстві, а й

високого рівня довіри між державним та приватним секторами. В українських реаліях правовим викликом є відсутність чітко закріпленого механізму розподілу ризиків між науковою установою та агробізнесом у спільних проєктах.

У контексті European Green Deal обговорення результатів вказує на те, що адаптація законодавства України має відбуватися синхронно з екологізацією АПК. Правове стимулювання «цифрового землеробства» повинно розглядатися не лише як технічне питання, а як зміна філософії землекористування, що потребує нових підходів до охорони прав на бази даних та алгоритми штучного інтелекту в селекції.

Критичним аспектом, який часто ігнорується, є кадрова готовність до імплементації стандартів ЄС. Правове забезпечення має передбачати не лише стимули для підприємств, а й соціальні гарантії для молодих вчених, інтегрованих у міжнародні наукові мережі. Таким чином, запропонована концепція поетапної адаптації дозволяє мінімізувати ризики «шокової» трансформації законодавства та забезпечити стійкий розвиток науково-технічного потенціалу галузі.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного наукового дослідження слід зазначити, що адаптація законодавства України до стандартів ЄС у сфері науково-технічного співробітництва в АПК є не лише юридичним зобов'язанням, а й критичною умовою технологічного виживання вітчизняного агросектору. Встановлено, що ключовим бар'єром на цьому шляху є декларативність багатьох правових норм, які не містять реальних механізмів реалізації інноваційних проєктів.

Гармонізація з принципами EIP-AGRI потребує законодавчого закріплення статусу «операційних груп» як гнучких суб'єктів інноваційної діяльності. Це дозволить поєднати науковий потенціал із практичним досвідом фермерів, що є фундаментальною вимогою для отримання доступу до європейських грантових програм, таких як Horizon Europe.

REFERENCES

- Agreement on Scientific and Technological Cooperation between Ukraine and the European Community, July 4, 2002. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_194. [in Ukrainian].
- Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part, June 27, 2014, *Official Gazette of Ukraine*, No. 75, art. 2125 (2014). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011. [in Ukrainian].
- Balanutsa, O. O. (2024). Adaptation Of Ukrainian Legislation To Eu Law As A Component Of Modern Legislation In Ukraine: Current Status And Challenges. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal [Law Electronic Scientific Journal]*, (12), 656–659. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-12/153>. [in Ukrainian].
- Balanutsa, O. O. (2025). Legal and institutional support for the adaptation of Ukrainian legislation to EU law. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal [Law Electronic Scientific Journal]*, (1), 723–726. <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-1.28>. [in Ukrainian].
- Borodina, O., & Prokopa, I. (2023). Sotsioekonomichna skladova rozvytku silskoho hospodarstva i sela na zasadakh ahroekolohii: naukovo-prykladni aspekty [Socioeconomic component of agriculture and rural development on the basis of agroecology: scientific and applied aspects]. *Ekonomika Ukrainy [Economy of Ukraine]*, 66(5), 82–96. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.05.082>. [in Ukrainian].
- Bytsiura, L. (2016). Harmonizatsiia ahrarynogo zakonodavstva v konteksti zahalnykh pytan ekonomichnoho rozvytku Ukrainy [Harmonization of agricultural legislation in the context of general issues of economic development of Ukraine]. *Slovo Natsionalnoi Shkoly Suddiv Ukrainy*, (3), 126–134. Retrieved from: https://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2016_3_16/Bytsiura%20L.%20Garmonizaciia%20agrarnogo%20zakonodavstva.pdf. [in Ukrainian].

- Ermolenko, V. M. (2014). Pidzakonni akty Verkhovnoi Rady Ukrainy yak dzherelo ahrarnoho prava [By-laws of the Verkhovna Rada of Ukraine as a source of agrarian law]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Seriya: Pravo [Scientific Bulletin of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Series: Law]*, (197(2)), 29–35. http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnuu_prav_2014_197%282%29__6. [in Ukrainian].
- Galan, V. O., & Samoilova, A. R. (2025). Yevrointehratsiia ahrarnoho sektora Ukrainy: vykylyky ta perspektyvy vykonannia zoboviazan [European integration of the agricultural sector of Ukraine: Challenges and prospects for fulfilling obligations]. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, 89(4), 107–112. Retrieved from: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.89.4.16>. [in Ukrainian].
- Klierini, H. V. (2023). Strakhuvannia silskohospodarskoi produktsii v rozryzi yevrointehratsiinoi ahrarnoi polityky Ukrainy [Insurance of agricultural products in the context of Ukraine's European integration agricultural policy]. *Pravo ta suspilstvo [Law and Society]*, (1), 54–58. DOI: 10.32782/2663-5666.2023.1.9. [in Ukrainian].
- Korniienko, V. M. (2019). Ahrarne zakonodavstvo Ukrainy v umovakh yevrointehratsii: stan ta problemy vdoskonalennia [Agrarian legislation of Ukraine in terms of European integration: state and problems of improvement]. In *Osoblyvosti pravovoho rehuliuвання ekolohichnykh, zemelnykh, ahrarnykh, pryrodoresursnykh vidnosyn v umovakh hlobalizatsii [Features of legal regulation of environmental, land, agricultural, natural resource relations in terms of globalization]: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference* (pp. 171–172). Ivano-Frankivsk. URI <https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/17158>. [in Ukrainian].
- Mutazova, K., & Salgirieva, Z. (2022). Legal regulation of the use of digital technologies in the agricultural economy. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. DOI 10.2991/assehr.k.220106.038
- Safronova, H., Datsiuk, T., & Tkachuk, A. (2025). Adaptatsiia zakonodavstva Ukrainy do standartiv Yevropeiskoho Soiuzu u sferi prav liudyny [Adaptation of Ukrainian legislation to the standards of the European Union in the field of human rights]. *Aktualni pytannia u suchasni nauki [Current issues in modern science]*, 4(34), 832–846. [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-4\(34\)-832-846](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2025-4(34)-832-846). [in Ukrainian].
- Trofimtseva, O., & Center for Economic Strategy. (2024). EU integration of the Ukrainian agri sector: how to strengthen negotiating positions? Retrieved from: <https://ces.org.ua/en/eu-integration-of-the-ukrainian-agri-sector/>.
- Zaikova, L. M. (2023). Okremi aspekty adaptatsii zakonodavstva Ukrainy pro vidkhody do zakonodavstva YeS [Specific aspects of adaptation of Ukrainian legislation on waste to EU legislation]. *Pravova pozytsiia [Legal Position]*, (1), 143–147. <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-1.28>

ADAPTATION OF UKRAINIAN LEGISLATION TO EU STANDARDS IN THE FIELD OF SCIENTIFIC AND TECHNICAL COOPERATION IN THE AGRO–INDUSTRIAL COMPLEX

Anna LIUBCHYCH, ORCID 0000-0002-6492-4179¹

¹PhD, Senior Researcher, Scientific Secretary of Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development NALS of Ukraine

Abstract. The scientific paper, conducted within the framework of the fundamental research project “Theoretical and Legal Principles of Ensuring the Innovative Development of Ukraine’s Agriculture in the Context of European Integration” (UkrISTEI Reg. No. 0125U003844), explores the theoretical and practical aspects of adapting Ukrainian legislation to European Union standards in the field of scientific and technical cooperation within the agro-industrial complex (AIC). The study analyzes key acts of the *acquis communautaire* regulating innovative activities in agriculture, specifically the mechanisms of the European Innovation Partnership (EIP-AGRI). Discrepancies between Ukraine’s current regulatory framework and modern European requirements regarding technology transfer and the legal status of scientific institutions as market entities are identified. Based on a comparative legal analysis, specific steps for legislative harmonization are proposed to facilitate investment in joint scientific-agricultural projects and enhance the competitiveness of the national agricultural sector in the international market.

The necessity of transitioning from declarative norms to specific legal mechanisms of public-private partnership is substantiated. The author proposes a conceptual framework for the phased adaptation of the regulatory base, including the reform of the intellectual property protection system for breeding achievements and the introduction of tax incentives for joint scientific and production projects. The study's conclusions can be utilized by legislative entities to improve the Laws of Ukraine “On Scientific and Scientific-Technical Activity” and “On the Principles of State Agricultural Policy and State Policy for Rural Development,” as well as by agricultural enterprises to develop legal strategies for cooperation with scientific centers.

Key words: agricultural law, scientific cooperation, European Innovation Partnership, innovative development, *acquis communautaire*.

АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО СТАНДАРТІВ ЄС У СФЕРІ НАУКОВО–ТЕХНІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В АПК

Анотація. У науковій роботі, яка виконана в рамках теми фундаментального дослідження «Теоретико-правові засади забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства України в умовах євроінтеграції» (РК УкрІНТЕІ № 0125U003844), досліджено теоретичні та практичні аспекти адаптації законодавства України до стандартів Європейського Союзу у сфері науково-технічного співробітництва в агропромисловому комплексі (АПК). Проаналізовано ключові акти *acquis communautaire*, що регламентують інноваційну діяльність у сільському господарстві, зокрема механізми Європейського інноваційного партнерства (EIP-AGRI). Виявлено невідповідності чинної нормативно-правової бази України сучасним європейським вимогам щодо трансферу технологій та правового статусу наукових установ як суб'єктів ринку. На основі порівняльно-правового аналізу запропоновано конкретні кроки щодо гармонізації законодавства, що сприятиме залученню інвестицій у спільні науково-аграрні проекти та підвищенню конкурентоспроможності вітчизняного агросектору на міжнародному ринку.

У процесі дослідження використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів, зокрема порівняльно-правовий метод для зіставлення норм українського права та актів *acquis communautaire*, системно-структурний підхід для аналізу інституційного середовища АПК, а також метод правового прогнозування щодо імплементації європейських стандартів.

Обґрунтовано необхідність переходу від декларативних норм до конкретних правових механізмів публічно-приватного партнерства. Запропоновано авторську концепцію поетапної адаптації нормативної бази, що включає реформування системи захисту інтелектуальної власності на селекційні досягнення та впровадження податкових пільг для спільних науково-виробничих проектів. Висновки дослідження можуть бути використані суб'єктами законодавчої ініціативи для вдосконалення Законів України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та «Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку», а також аграрними підприємствами для вибудовування правових стратегій співпраці з науковими центрами.

Ключові слова. аграрне право; наукове співробітництво; Європейське інноваційне партнерство; інноваційний розвиток; *acquis communautaire*.

Дата подачі автором: 29.04.2026

Дата прийняття після рецензування: 11.05.2026

Дата публікації: 18.05.2026

Цитувати цю статтю слід: Любчик А. Адаптація законодавства України до стандартів ЄС у сфері науково-технічного співробітництва в АПК. *Право та інноваційне суспільство*. 2026. Вип. 1 (26). С. 62–67. [https://doi.org/10.37772/2309-9275-2026-1\(26\)-6](https://doi.org/10.37772/2309-9275-2026-1(26)-6).